

ואת אחיך תעבוד כזה משמני ארץ וגו', לצורך יעקב. שלא רצה ליתן לו דגן תירש שמא יזיק לו האכילה. רק כשיהיה לו מסל השמים לצורך יעקב. ויעקב יתן לו לאכול כמו שנתתים לכל. ולכן לא הוכיח רב דגן תירש שזה נתן ליעקב שלא יזיק לו וכמו שאמר ודגן תירש סמכתי. והיה כאשר תירד לשון ירידה. ופיקת וגו', שאם תרצה לפרוק עלך יהיה לך ירידה. שזה החיות שלך ואת אחיך תעבוד:

והזכיר

כאן בברכת יעקב אבינו ע"ה עשר ברכות. ובכל מקום שיש מספר עשר מרמז על מספר עשרת הברכות שהם עשרה מאמרות למעשה בראשית. עשר ספרות שהאציל השם יתברך לבריא העולם כמו שנתבאר ח"י מאמר ב' והוא מסל השמים, היינו מטלא דעתקא וכמו שאמרו בווזר הקודש והוא כנגד כ"ע. ומשמני הארץ נגזר מלת מלכות שנקרא ארץ והיום ארץ דקוב"ה (חמ"ג רמ"ג ב' הוכר שניהם יחד כמו שאמרו כ"ע איתו בתר מלכות ועליה אתמר מגיד מראשית אחרית. ורב דגן תירש נגזר חכמה ובינה. חכמה כתיב החכמה תחיה בעליה. וכתיב, כי לא על הלום לכדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה' וגו', והיינו הדברי תורה שבו. והוא תורה שבכתב. וכמו שאמרו (חמ"ג רשא ב') לכו לחמו בלחמי, נהמא דאורייתא דבכתב. והוא מדת חכמה מצד השם יתברך כמו שאמרו, כי ה' יתן חכמה והוה שאמר ורב דגן. תירש נגזר בינה דכתיב ויין ישמח לבב אנוש. בינה לבא. בינה שמביין דבר מתוך דבר. והיינו יין מסכתי יינא דאורייתא דבעל פה שמביין מתורה שבכתב. וכמו שנאמר מפיו דעת ותבונה. ואחר כך יעבוד עמים וגו', ו' ברכות כנגד ו' המדות ו' ימי בראשית והם ברכות מעניי עולם הזה. דג' ראשונות מעלמא דאמי. ומדת מלכות מתובר לבראשית כ"ע איתו בתר מלכות. ולכן אמר כנגדן ברכות מעניי עולם הבא. ואחר כך

והנודד מהדגן אמר בתמשת המינים וכמו שאמר גריס נה'. וה' המינים קרדי לחם סתם לענין חלה ומצה. ואמר שזה יתן ה' שיהיה בקדושה ולא יזיק ורב דגן תירש. והוה שנאמר אחר כך שאמר יצחק לעשו הן גביד שמתיו לך וגו', והגן תירש סמכתי. והנה מה שאמר הן גביד וגו' איתא כבראשית רבה ברכה שביצית ולמה הוא אמר לו תחלה אלא כו', וברכותיך שילו הן כו', עיין שם אבל מה שאמר לו והגן תירש סמכתי יש להבין מה אמר לו. וכי אי אפשר לתת דגן תירש לשיניהם. אך לפי האמור היה זה תשובה שאם יאמר עשו והא הברכות נתונות ליעקב על תנאי וכמו שאמרו בפירש"י אם יהיה ראוי להם. ואם כן יש עוד תקוה שאם יקלקל מעשיו חס וחלילה יתגבר עליי. ועל זה אמר לו והגן תירש סמכתי. והיינו שסמכתיי שלא יזיק לו רב דגן תירש שיהיה אכילתו בקדושה. ועיקר קטרוג היצר הרע בא על ידי אכילת רשות. כמו שאמרו בספרי (עקב) שאין אדם מורד בהקב"ה אלא מתוך שביעה וכו' הוא בגמרא (ברכות לב.) ועד שאדם מתפלל שיכנסו תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו וכמו שכתבו תוספות (כתובת קי.) בשם מודש. וכעין זה איתא בתנא דבי אליהו (א"י פ' כט.) וכיין שיהיה אכילתו בקדושה אין לו תקנה רק לעבוד וברכותיך שילו הן. ואחר כך כשבכרו לא הוכיח לו באמת רב דגן תירש. וכמו שאמרו בווזר הקודש (קמ"ג ב') ההבדל בין הברכות שאמר ליעקב ובין הברכות של עשו. ביעקב כתיב ויתן לך האלהים וברא כתיב יהיה עיין שם. והיינו שיהיה לצורך יעקב וכמו שאמר ואת אחיך תעבוד והוה היה השלימות שלך. וכמו שאמרו במדרש רבה ועל חרבך תחיה על חרבך ואת חיי. והיינו שהקשה לו לשון תחיה שבכל מקום בתורה לשון חיים מורה על חיי עולם ואך אמר ועל חרבך תחיה. ועל כן ורש עול חרבך ואת חיי שזה יהיה החיים שלך

ויתן

לך האלהים וגו'. ברכת יצחק אבינו ע"ה היה שיהיה האכילה בקדושה. ואמר בשם אלהים שזה היה מדרגתו שהיה מרכבה למדת גבורה. מסל השמים ומשמני הארץ שיהיה האכילה בקדושה. ורב דגן תירש הוא לחם ויין. וכמו שהוציא מלכי צדק לאבתם.

א' ברכות כנגד א' ימי המעשה שנברא בן עולם
הזה. וסיים ארריך אורז ומברכך ברוך, והיינו
מאומות העולם כמו שאמרז בירושלמי ומדרש
רבה (ס"פ ט) כבר מלתך אמוזה וכו', וסיים
מברכך ברוך שזה יהיה ההשאה מהם לעתיד
כמו שנאמר ועמדו וריים וגו', וזהו שלמותם וכמו
שאמרנו. ואכילת שבת תמיד בקדושה וכמו
שכתב הארי"ל שאף אם מכיין באכילת שבת
לעג גופו גם כן בקדושה ואכילה כוז לא זיק
כלל ולא יבא מזה קסרוג היצר הרע. ולכן
אומרים במוצאי שבת ריזן לך וגו', שיזמשך
קדושת השבת לימי המעשה שיהיה גם כן
האכילה בקדושה וכמו שאיתא (וח"ג קבר סע"ב)
חכמים דדמיין לשבתות וימים טובים. שאכלתם
בחול גם כן בקדושה כמו בשבת ויום טוב:

והששה ברכות אחרונות שכנגד א' ימי

בראשית. הם מרמזים נגד ששה
רועים הקדושים שהם מרכבה ל' המדות
שהמשיכו קדושת המדות לבטל הקליפות
שכנגדם. יעבודך עמים וישתחוו לך וגו', הם
מצד קדושת אברהם ויצחק והם כנגד ע'
הקליפות לבר קליפת עשו ועמלק שלא היו עדיין
בעולם. יעבודך מצד הימין דאברהם. וישתחוו
שורא מורה כישול לגמרי על דרך מה שאמר
(ברכות לז): השתחוואו זו פשוט ידים ורגלים,
היינו בישראל כל קומת הגוף וזה מצד הגבורות
דיצחק. וזה גביר לאחריך נגד קדושת יעקב
שורא בקדושה נגד עשו כמו שכתבנו (למעלה מא'
ו). וישתחוו לך בני אמן מרמו על קדושת משה
רבינו שורא מרכבה למדת נצח שורא מנצח
לגמרי קליפת עשו. דיעקב ומשה מסטרא
דעמודא דאמצעיטא יעקב מלבר ומשה מלגאו
כמו שאמר (תיקוני זוהר תיקון יג) ומצד משה
דמלגאו הוא וישתחוו לך שמתבטל לגמרי קליפת
עשו שכן מורה לשון השתחוואו. ארריך אורז
נגד קדושת יוסף שורא מרכבה למדת צדיק יסוד

עולם והוא כנגד קליפת עמלק שיוסף הוא שטנו.
דעמלק ראשית דקליפה וכנגדו יוסף שהשורש
שבקדושה מצד המילה דכתיב ועמך כולם
צדיקים דכל מאן דאתגור איקרי צדיק כמו
שאמרנו (וח"ב כג א) שעל ידי המילה הוא קשור
בהשורש. ובעמלק איתא (מדרש תנחומא תצא)
שהיה חותך מילות חורק כלפי מעלה והוא האורז
כידוע דהוא א' עם בלעם ועליו מרמו ארריך
אורז. ומברכך ברוך נגד קדושת אהרן הכהן
שמדתו אותה את הבריות ומקרבן לתורה (פ"א
דאבות) שמדתו לקרב כל הבריות תחת כנפי
השכינה שהיו כולם מתברכים ומצד קדושתו
יומשך הקדושה לעתיד לכל ישראל שהיו
ככהנים כמו שנאמר ואתם כהני ה' תקראו
משרתי אלהינו וגו', וכמו שנאמר במדרש
תנחומא ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו',
ויקרב גם מאומות העולם תחת כנפי השכינה ועל
זה מרמו מברכך ברוך וכמו שנאמר טוב עין הוא
יבורך והוא הנבחר להמשיך הברכה לעולם: